

O prietenie legendară - un politician ortodox, un avocat evreu și un preot greco-catolic (Petru Groza, Otto Roth și Nicolae Brînzeu)

De Getta Neumann

De la stânga la dreapta: Dr. Otto Roth, ?, fotografia Rozalia Roth, soția avocatului, dr. Nicolae Brînzeu, dr. Petru Groza. 31 august 1936 (Arhiva dnei Pia Brînzeu)

Personalitatea și activitatea avocatului și politicianului Otto Roth (n. 1884, Mâtnicul Mare, comuna Lipova – d. 1956, Timișoara) este, după decenii de uitare, din ce în ce mai des evocată. Foarte popular în Timișoara în timpul primului război mondial datorită eforturilor lui de a obține fonduri pentru ajutorarea avocaților și a familiilor celor căzuți pe front, el a jucat rolul de lider în existența de scurtă durată (31.10.1918 – 21.02.1919) a Republicii Bănățene.

Am achiziționat recent manuscrisul declarației semnate de dr. Petru Groza în favoarea dr. Otto Roth, redactată în 25 octombrie 1942. Textul aruncă lumină asupra a două, prin extensie, trei personalități istorice legate printr-o prietenie de excepție cât și asupra posibilității unei ținute morale corecte în condițiile dictaturii antonesciene. „*Subsemnatul, Dr. Petru Groza, f. ministru, ... vazând legiferarea și măsurile de guvernământ în*

chestiunea evreilor din România, împlinesc obligația morală și comanda a conștiinței...”, astfel își începe Groza pledoaria. Otto Roth, victima legislației rasiale promulgate în România anilor 1940-1942, nu mai avea dreptul să-și exerseze profesia și fusese exclus din barou, iar conștiința lui Groza îi dicta să-i ia apărarea. Toamna anului 1942 era deosebit de amenințătoare: asupra evreimii din România plana pericolul deportării în Transnistria sau la Auschwitz.

Otto Roth (Arhiva Oliviu Gaidos)

Deducem din text că evreitatea și convingerile socialiste ale lui Roth sunt capetele de acuzare împotriva lui. Ideile socialiste erau ale tinereții, Roth nu mai participa la nicio activitate politică. Roth nu era un evreu practicant - atenuază Groza 'defectul' de a fi evreu - el a părăsit religia și comunitatea evreiască (era „aconfesional”) și le-a dat copiilor o educație creștinească. (Totuși, noi știm că, în anul 1938, Roth a cutreierat Europa în căutarea unei soluții de emigrare a evreilor în Madagascar și că regreta că nu le-a dat fiilor lui sentimentul apartenenței la comunitatea evreilor.)

Elogiul comportamentului lui politic și moral în poziții de conducere constituie partea centrală a *Declarației*. „În contact direct cu el, am înregistrat fără încetare dragostea lui de oameni, zelul de a fi folositor obștei, și nestrămutata simpatie pentru români...” Obligația morală de a-l apăra pe Roth decurgea din imperativul de a-și ajuta prietenul. Roth a demonstrat o conduită de omenie care impunea aceeași ținută din partea prietenilor, susține Groza în *Declarație*. Personalitatea luminoasă a lui Roth prinde contururi și prin însemnările celui de-al treilea din trioul de prieteni, Nicolae Brînzeu. Era un „apărător al celor persecutați, a scăpat chiar de la moarte și pe câțiva români de-ai noștri” sau „M-am convins de data aceasta, mai mult ca oricând, ce suflet cinstit și idealist e Otto. Nu râvnește la nimic personal...”, nota Brînzeu.

Prieteni pe o viață: Roth, Groza și Brînzeu. Fiul unui fabricant evreu de spirtoase din Lipova, avocat, social-democrat; fiul unui preot ortodox, avocat, mare moșier, proprietarul a două bănci și om politic de stânga, ministru după primul război mondial; fiul unui învățător greco-catolic, preot, membru în partide de centru-dreapta.

Ce aveau în comun? Elevi la colegiul reformat maghiar „Kun” din Orăștie. Intelectuali, cu studii în străinătate - Berlin, Budapesta, Viena, cu pasiunea și deschiderea pentru idei noi. Se avântau în acțiuni politice și voiau să schimbe lumea. Erau visători și încrezători că „nu e departe vremea când vom putea lucra împreună și când ideile noastre vor salva țara și neamul” (Nicolae Brînzeu, 1934).

Se respectau, se admirau și își purtau de grijă. Nici deosebirile de etnie – un evreu și doi români, nici de religie – un laic, un ortodox, un greco-catolic, nici divergențele de păreri nu le tulburau prietenia. Erau îndrăzneți și foarte curajoși. Nu o dată au intrat în conflict cu guvernul la putere și și-au plătit curajul cu pedeapsa cu închisoarea. Roth în 1920; Groza în 1943/ 1944; Brînzeu, împreună cu alți preoți greco-catolici, internat în lagăre (1948-1950), în închisoarea de la Sighet, condamnat la domiciliu forțat. De fiecare dată, cei în libertate au sărit în sprijinul celui care era deținut.

Nu știm în fața cărei instanțe a fost sau nu prezentată *Declarația*. Să nu ne amăgim. Nu era o declarație de principiu împotriva legislației rasiale în România, nici în apărarea evreilor, dar a fost un emoționant gest de prietenie, curajos în contextul vremii, care dovedește că, până și în condițiile unei dictaturi, oamenii de bine nu renunță la cinste, fidelitate și dragostea de semen.

Prietenia celor trei a durat până la capăt. În 1956, Groza, cu siguranță și Brînzeu, au asistat la înmormântarea lui Otto Roth în Cimitirul Evreilor din Timișoara. Groza i-a purtat sicriul. Fiul lui, Pius Brînzeu, fiul lui Nicolae, chirurg de mare renume la Timișoara, a avut o relație de caldă prietenie cu prim-rabinul comunității timișorene, dr. Ernest Neumann.

Relația lor trebuie văzută pe fondul geografic și cultural al Banatului, multiethnic, -confesional și -lingvistic, unde coeficientul de conflicte de natură etnică sau religioasă a fost și mai este scăzut în comparație cu alte regiuni în țară. Prietenia celor trei ar merita să intre, ca un exemplu strălucit pentru modelul de coabitare bănățean, în fondul de legende din care se nutrește imaginea de umanism și coexistență armonioasă a Banatului.